

Dr. Sipka Péter
EGYETEMI ADJUNKTUS
AGRÁRJOGI, KÖRNYEZETJOGI ÉS MUNKAJOGI TANSZÉK
DEBRECENI EGYETEM ÁJK

LAKCÍM: 4024 DEBRECEN, VÁRMEGYEHÁZA UTCA 16. I/8
TELEFONSZÁM: 06203332181
EMAIL: iroda@drsipka.hu

Az előreláthatóság problematikája a Munka Törvénykönyvéhez fűződő jogalkotói szándék és a bírói gyakorlat összefüggésében ¹

I. Bevezetés

A 2012-ben hatályba lépett Munka Törvénykönyve (továbbiakban: Mt.) egyik leglényegesebb újítása a kártérítés terén bevezetett új elvrendszer volt. Ennek keretében a munkáltató kártérítési felelősségét a jogalkotó a korábbiaktól eltérő alapokra helyezte, amiben a mentesüléshez a káresemény előreláthatóságának és a munkáltató működési körének vizsgálatát írta elő.

Bár ez a szemlélet nem eredményezett komolyabb átrendeződést a perek eredményét tekintve, azonban mindenképpen a felelősségi határvonal újrarahúzását jelentette.

A törvény hatályba lépése óta eltelt idő már elegendő lehet ahhoz, hogy megvizsgáljuk azt, hogy a bíróságok e kérdéskörben jogalkalmazó vagy jogértelmező szerepet töltek be, azaz elfogadták-e a kifejezett jogalkotói szándékot a munkáltatói terhek ilyen irányú csökkentése terén, avagy a törvényben nem definiált normák bírói értelmezésével fenn kívánják-e tartani a korábban kialakult, az MK 29-es számú állásfoglalás talaján nyugvó ítélkezési rendszert.

Jelen tanulmányban azt vizsgálom meg, hogy a jogalkotó a kártérítés kapcsán milyen kívánalmakat fogalmazott meg, és ehhez képest az eltelt évek milyen ítélkezési eredményeket hoztak.

II. Az Mt. jogalkotói koncepciója

A törvény miniszterin indokolása a következőket állapítja meg: „*Koncepcionális változás a kárfelelősségi rendszerben a munkáltatói kárfelelősség körében érvényesülő új megoldás, amely a munkáltató objektív felelősségének fenntartása mellett - az esetek egy részében - kizárja az ún. ellenőrzési körön kívüli okból keletkezett munkavállalói károk megtérítését és ezzel korlátozza a munkáltatói működési körnek a bírói gyakorlatban kialakult indokolatlanul tág értelmezését.*”² Ebből következően láthatjuk, hogy a jogalkotó szándéka az volt, hogy a korábbi feszes, és lényegében kimentést nem engedő elvrendszerről letérítse az irányadó gyakorlatot, és egy szűkebb körben tegye megengedhetővé a munkáltató marasztalását.

---

¹ A tanulmány a K117009, „Az egyenlő foglalkoztatás követelménye a változó munkajogi elvárásokat tükröző HR tendenciák keretei között” című kutatás keretében készült, Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH, szerződés nyilvántartási száma: K 117009.

² indokolás a T.4786 számú törvényjavaslatához, az Mt. 166.§-hoz fűzött indokolás

Az ehhez szükséges alkalmazott eszköz az angolszász jogból eredő előreláthatóság és a korábban használt működési kör helyett az ellenőrzési kör fogalmának bevezetése volt, amivel a bíróságok differenciálni tudnak az egyes káresemények vonatkozásában, azaz lehetőségük (és egyben kötelezettségük?) nyílik arra, hogy az 1992-es működési kör elvén alapuló gyakorlatot meghaladva új gyakorlatot hozzanak létre.

A jogszabályszöveg alapján látható, hogy ez a megközelítés alapvetően nem jelent strukturális átalakítást a munkáltatót terhelő felelősség terén, hiszen a káresemények jelentősebb részét kitevő munkahelyi balesetek és egészségkárosodások kapcsán az új fogalmak sem eredményezhetnek mentesülést, azonban léteznek olyan határhelyzeti esetek (leginkább a munkahelyen kívül bekövetkezett balesetek), ahol a munkáltatók alappal bízhattak abban, hogy a felelősségi szintjük csökken. Ehhez két mentesülési feltételt együttesen kell bizonyítani: az ellenőrzési körön kívüliséget és az előreláthatóság hiányát. Az alábbiakban láthatjuk, hogy az a fajta „csodavárás”, ami az Mt.-t e tekintetben a munkáltatók oldaláról jellemezte, tévesnek bizonyult, mivel a bíróságok a törvényi fogalmak értelmezésén keresztül – egyenlőre – nem mozdultak ki a korábban általuk kialakított komfortzónából. A következőkben azt vizsgálom meg, hogy e két fogalom eredeti (angolszász) bírói értelmezése, és a hazai értelmezés között milyen összefüggések mutathatók ki.

III. Az előreláthatóság az angolszász jogban a munkáltató oldaláról – rövid áttekintés

Az angolszász jogrendszer a munkáltató felelősségét alapvetően a szerződésszegésből eredő felelősség elvéből, illetve valamilyen jogellenes magatartásból vagy mulasztásból vezeti le³: Ennek alapja munkáltató azon elsőrendű kötelessége, hogy megtegye mindazon intézkedéseket, amellyel a munkavállalók biztonságát garantálja⁴, amit tényleges tartalommal a foglalkoztatásra vonatkozó jogszabályok töltenek ki. A felelősség ez alapján megállapítható különösen (nem kizárólagosan) a munkahelyi biztonság, az alkalmazott módszerek és gépek tekintetében.⁵ A munkáltatót a kötelezettség teljesítésére vonatkozó felelősség egyénileg (azaz saját maga) és munkavállalói (beosztottjai) útján is terheli, ezeket tehát több módon teljesítheti. Abban az esetben, ha a munkáltató megszegi a munkaszerződésből eredő gondoskodási és védelmi (vagy egyéb) kötelezettségét, és ebből eredően a munkavállalónak kára származik, akkor ezért a kárért a szerződésszegő felelősséggel tartozik⁶ Ez a kár széles körű lehet, melybe természetesen beletartozik a vagyoni és a nem vagyoni kár is, tekintettel arra, hogy a munkáltatónak egyaránt kell óvnia a munkavállaló (fizikai értelemben vett) személyét és a reputációját is.⁷

A fenti elvek mentén a felelősség jelen cikkben tárgyalt határait tekintve bírói gyakorlat – leegyszerűsítve – azt az elvet alakította ki, hogy amennyiben egy adott káresemény kapcsán a munkáltató kötelességszegése (szerződésszegése) nem állapítható meg, vagy az „túl távoli”, úgy a jogalap sem lehet megfelelő.⁸

---

³ Peter Cane: *Atiya's Accidents, Compensation and the Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2013, 31.

⁴ Joan Lewis- Greta Thornbory: *Employment Law and Occupational Health – A practical handbook* (2nd ed), Wile-Blackwell Ltd., Chirchester, 2010, 29.

⁵ John Munkman: *Employer's Liability at Common Law* (11th ed), Butterworth, London, 1990, 82.

⁶ Harvey McGregor: *McGregor on Damages* (15. ed), Sweet and Maxwell Ltd., London, 1988, 31.

⁷ McGregor, i.m. 41. o.

⁸ lásd pl. the Wagon Mound ügy, *Tremain v. Pike* ügy, in: McGregor: *Damages* 64.

Ezzel összefüggésben vizsgálendő az előreláthatóság kérdése is, amelyet egyfajta hanyagsággként vagy mulasztásként foghatunk fel: az adott munkáltató elmulasztja megtenni azokat a lépéseket, kockázatértékeléseket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a jogviszonyból eredő gondoskodási és védelmi kötelezettségének eleget tegyen, azaz nem látja előre azt, hogy egy adott szituáció milyen lehetséges veszélyeket rejt magában.⁹ A munkáltatótól tehát egy általános értelemben vett kockázatértékelés az elvárás, amely keretében minden lehetséges (azaz előre látható) veszélyforrás tekintetében meg kell tennie azokat a lépéseket, amelyek az adott veszély elkerüléséhez vagy kezeléséhez szükségesek.¹⁰

Ebből azonban nem következik annak kimondása, hogy valamennyi baleset szükségképpen előre látható, különösen akkor nem, ha a baleset elkerülése végett valamennyi szükséges és elvárható intézkedést előzetesen megteszi. Ezzel összefüggésben azt is vizsgálni kell, hogy a károkozó (munkáltató) oldaláról elvárható volt-e az adott körülmény beazonosítása és a kockázat elkerülése, azaz e vonatkozásban egyfajta tudatállapot utólagos rekonstruálására kerül sor. A bizonyítást arra a személyre kell felvenni, aki az adott munkafolyamatért (az adott személyek védelméért) felelősséggel tartozik.¹¹

Általánosságban elmondható, hogy a bíróságok a munkáltató felelőssége vonatkozásában azt vizsgálják, hogy a tudomány aktuális állása és az adott pillanatban rendelkezésre álló adatok alapján megalapozottan (reasonably) előrelátható-e a káresemény bekövetkezését előidéző körülmény.¹²

A bírói gyakorlat alapján az előreláthatóság az, amit a munkáltató tud, illetőleg tudnia kell(ene) az adott szituációról vagy munkavállalóról. A munkáltató kötelezettsége tehát nem „általános”, hanem mindig az adott eseménysorra vagy munkavállalóra koncentrál: egyrészt azt kell vizsgálni, hogy az adott munkakör/helyzet általában kockázatos megterhelő-e, általában vet-e fel kockázatokat, másrészt pedig azt, hogy az adott munkafolyamat vagy munkavállaló esetében található-e olyan faktor/olyan jelzés, ami miatt arra lehet következtetni, hogy az adott munkavállalóra nézve a helyzet kár veszélyét rejt magában¹³. A munkáltató akkor szegi meg a kötelezettségeit, ha elmulasztja megtenni azokat a szükséges és indokolt lépéseket, amelyek a károsodás elkerüléséhez vagy megelőzéséhez kellenének.¹⁴

A munkáltató felelősségének fizikai határa a munkáltató által ellenőrzött/felügyelt területen természetszerűleg fennáll¹⁵, azonban ezen túlmenően is megállapítható a munkáltató felelőssége abban az esetben, ha a munkavállalót nem munkavégzés során éri kár, azonban az adott tevékenység azzal összefüggésbe hozható. Abban az esetben, ha a munkáltató a munkavállalót valamilyen külső helyszínen történő munkavégzésre utasítja, az alapvető elvárás felé, hogy meggyőződjön arról, hogy a munkavállaló az adott külső munkára fizikailag (egészségügyileg) alkalmas, továbbá meg kell tennie a szükséges lépéseket annak érdekében is, hogy a külső helyszínen található lehetséges kockázatokat felmérje, és azokra a munkavállalót felkészítse.¹⁶ A felelősség ugyanakkor nem korlátozódik kizárólagosan a kárt ténylegesen eredményező körülményre: az előreláthatóságon alapuló felelősség abban az esetben is fennáll, ha a munkáltatónak előre kell látni azokat a körülményeket, amelyek egy adott helyzetet eredményeznek (azaz egy károkozó körülményt kiváltanak), de nem látja előre

---

⁹ Cane, i.m., 44.

¹⁰ Lewis-Thornbory, i.m. 56.

¹¹ Peter Cane, i.m.45.

¹² lásd pl: Pickfold v Imperial Chemical Industries plc ügy

¹³ Cane, i.m. 126.

¹⁴ lásd pl. Sutherland v. Hatton ügy

¹⁵ Munkman, i.m. 104,

¹⁶ Lewis, i.m. 90.

a konkrét sérülést¹⁷. Ilyen lehet például, ha egy szájon keletkezett égés rákot (végül halált) okoz: ha az égés lehetősége előre látható volt (de a halálé nem), akkor a bekövetkezett halált is fennáll a felelősség.¹⁸

Fontos és hangsúlyozandó körülmény, hogy 2013 október 1. óta a munkáltatói kártérítési eljárásokban új szemlélet jelenik meg: a munkavállaló a kártérítési igényét nem alapíthatja önmagában a kötelező munkáltatói kötelezettség megsértésére, hanem ehhez többlételemű elemet, nevezetesen a munkáltató hanyag kötelezettségszegését is valószínűsíteni kell. E vonatkozásban az nem vitás, hogy a munkahelyi biztonsági előírások megsértése, vagy a nem megfelelő kockázatértékelési eljárás lefolytatása megállapíthatóvá teszi a felelősséget, azonban ezzel összefüggésben a kérelmezőnek (felperesnek) kell megjelölni azt, hogy pontosan milyen kötelezettség megsértését rója a munkáltató terhére¹⁹

A jogszabálymódosítás – hasonlóan a hazai szabályozással - szintén a munkáltatói terheket volt hivatott csökkenteni annak érdekében, hogy a munkáltató objektív felelősségét bizonyos esetekben csökkentse, ezáltal mentesítve a munkáltatót a kártérítés alól. Az alábbiakban láthatjuk, hogy ugyanezen próbálkozás Magyarországon visszafogott eredményeket ért el.

IV. Az előreláthatóság megítélése a polgári jogban

A 2013. évi V. törvény az előreláthatósági korlátot a szerződésszegésből eredő (és a szerződésen kívüli kárért való) felelősség részévé tette, mely értelmében a szerződésszegő félnek a szerződésszegéskor előre látható károkat kell megtérítenie.²⁰

A Ptk. tehát a kontraktuális felelősség tárgyalásánál a szerződésszegést, mint objektív kérdést tárgyalja, azaz ennek bizonyítása a kártérítés előkérdése.²¹ A törvény szerinti mentesüléshez az ellenőrzési körön kívüliséget, és az előreláthatóság hiányát kell együttesen bizonyítani. Az előre nem látható körülményre nézve hangsúlyozza az új Ptk. indokolása, hogy a kimentés kizárólagosan a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülményre értendő, nem pedig a kárkövetkezményekre vonatkozik.²² A mentesülés csak akkor következhet be, ha a konkrét károkozó nem látta előre az kár okát, sem pedig egy ésszerűen eljáró, a kötelezett helyében lévő személy sem láthatta volna azt.

Az új Ptk. rögzíti, hogy a kontraktuális felelősség elbírálásakor az előreláthatóságot a szerződéskötés időpontjára kell bizonyítani, azaz akkor, amikor a felek között a kötelelem létrejött az adott szerződéstípusnak megfelelő módon és formában.²³ Ennek oka, hogy a felek a tájékoztatási kötelezettségüket a szerződést megelőzően, illetőleg a szerződéskötés időpontjában teljesítsék.

---

¹⁷ Cane, i.m. 126.

¹⁸ Smith v. Leech Brain ügy, Warren v. Scruttons ügy

¹⁹ Justin Valentine: Employers' liability and the Enterprise and Regulatory Reform Act 2013 (http://www.atlanticchambers.co.uk/media/98854/nov_2014_-_workplace_claims_post_enterprise_act_-_justin_valentine.pdf, letöltés ideje: 2016.11.24.)

²⁰ Csöndes Mónika: Az előreláthatósági korlát szabálya - a szerződésszegési kártérítési jog és a munkajogi kártérítési jog, Pécsi Munkajogi Közlemények 2015/1-2, 7.

²¹ Fuglinszky Ádám: Felelősség a szerződésszegéssel okozott kárért, in: WELLMANN György: Polgári jog, Kötelmi jog Első és Második rész, Budapest, 2013, HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft. 229.

²² Fuglinszky, Felelősség ... i.m. 234.

²³ Fuglinszky Ádám: Az előreláthatósági klauzula egyes kérdései, avagy kinek, mikor és mit kell előre látnia, Magyar Jog, 2011./ 7., 417.

Az új Ptk. által használt klauzula két részre bontható²⁴: Egyrészt a kötelezett oldalán vizsgálni kell azt, hogy a szerződésszegést előidéző körülményre (a szerződésszegés okára) az előreláthatósága fennáll-e (ezt a szerződéskötés időpontjához kell viszonyítani).²⁵ A megtérítendő károk vonatkozásában pedig a jogosultnak a Ptk. 6:143.§ (2) bekezdés szerint azt kell bizonyítani, hogy a szerződésszegés következményeként a vagyonában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni a kár mint a szerződésszegés lehetséges következményét a szerződés megkötésének időpontjában a károkozó milyen mértékben láthatta előre.

A hazai felelősségi jogunkban uralkodó adekvát kauzalitás tana alapján „oknak” valamilyen módon előre látható eredményt kiváltó magatartást tekintünk, míg az előreláthatóság az okozati összefüggés lényeges ismérve.²⁶ Mindez úgy is megfogalmazható, hogy az ok-okozati összefüggés azon kárkövetkezmények vonatkozásában állnak fenn, amelyekkel a károkozó a károkozás időpontjában számolhatott, azonban nem áll fenn, ha a következmény abszolút nem várt, előre nem látható, amire senki sem számíthat.²⁷ Ebből következően az ok-okozati összefüggést és az előreláthatóságot együttesen kell vizsgálni.²⁸

Az elv jogpolitikai kiindulási alapja az, hogy a szerződést kötő felek kockázata addig, az adott területen szokásosnak tekinthető kárkövetkezmények megtérítéséig terjed, amelyeket a szerződéskötés időpontjában ismert. Ebből következően a felek érdekeltté válnak abban, hogy a szerződéskötést megelőzően az adott ügylethez fűződően a másik felet a lehető legkimerítőbb tájékoztatással lássák el így ösztönözve a partnert a szerződés szerű teljesítésre. Csöndes Mónika álláspontja szerint az előreláthatósági elv fontos oka emellett a kockázatok kalkulálhatósága, amely által a felek előre felmérhetik, hogy egy adott szerződés rájuk nézve milyen várható következményekkel jár.²⁹ A szabály háttérében az az igény áll, hogy arra ösztönözze a feleket, hogy a szerződéskötés során teljes körűen tájékoztassák a partnereiket a szerződést érintő kockázatokról, és az ügylethez fűződő elvárásaikat is a másik fél tudomására hozzák.³⁰ A másik fél tájékoztatásának a szerződés megkötését megelőzően kell megtörténnie, hiszen ezen közlést követően tud a kötelezett abban a kérdésben állást foglalni, hogy kíván-e szerződést kötni, ha igen, akkor milyen feltételekkel és milyen ellenszolgáltatás mellett.³¹

A fentiekből látható, hogy a Ptk. a magánjogi viszonyokban általánosan alkalmazható felelősségi rendszer kialakítására törekedett, amely alapvetően feltételezi a felek mellérendelt viszonyát és a szerződéskötési szabadság szélesebb körét, amelyben a felek kölcsönösen együttműködve hozhatnak döntést abban a kérdésben is, hogy kívánnak-e egymással szerződést kötni, és ha igen, akkor milyen tartalommal. Ebből következően a Ptk. rendelkezései alapvetően egy kockázatosztási elvet alakítanak ki³², amely alapján a felek szerződést megelőzően és a szerződés teljesítése (vagy nemteljesítése) során tanúsított magatartások megítélhetőek. Kun Attila ezt úgy fogalmazza meg, hogy „az előreláthatósági szabály voltaképpen a felelősségi jog gazdasági alapokra helyezését testesíti meg.”³³

²⁴ Fuglinszky, Felelősség ... i.m. 232.

²⁵ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2015., 163.

²⁶ EÖRSI: A jogi felelősség alapproblémái, i.m. 148.

²⁷ Csöndes Mónika: Az ésszerű előreláthatóság és a munkajogi kárfelelősség, in: HR&Munkajog, 2013. 10. szám, 21.

²⁸ Csöndes: Az ésszerű előreláthatóság..., i.m. 22.

²⁹ Csöndes Mónika: Az előreláthatósági korlát szabálya, i. m. 12.

³⁰ Csöndes Mónika: A szerződésszegési jog előreláthatósági korlátjának közgazdaságtani modellje és annak jogi kritikája, Állam- és Jogtudomány, 2014/1, 5.

³¹ Vékás Lajos: Előreláthatósági klauzula szerződésszegésből eredő kártérítési igényeknél, Magyar Jog, 2002/9, 521.

³² Csöndes: Előreláthatósági korlát szabálya..., i.m., 12.

³³ Kun Attila: Gazdasági racionalitás és a munkajog. Az előreláthatósági klauzula esettanulmánya az új Munka Törvénykönyve tükrében, Publicationes Universitatis Miskolciensis, Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXI (2013), 402.

Ez a mértékadó nemzeti jogokban is elismert és alkalmazott elv kétségtelenül alkalmas arra, hogy a polgári jogi viszonyokat megfelelően rendezze, azonban kérdéses, hogy a munkajog elbillent egyensúlyi rendszere mellett megfelelően alkalmazható-e. A következőkben ezt vizsgálom meg.

V. A common law elvei és a magyar valóság

A 2012-es Mt. kifejezett célja volt, hogy a munkajogi felelősséget a polgári jogi felelősséghez közelítve új irányt adjon az ítélkezési gyakorlatnak, amelyben az MK 29. számú állásfoglaláson alapuló – lényegében áttörhetetlen – felelőség helyett az ellenőrzési kör és az előreláthatóság elvének alkalmazásával enyhülhet a munkáltatókra nehezedő nyomás.

Az Mt. a munkáltatói felelőség terén – helyesen – fenntartja a vétkességre tekintet nélküli felelőség elvét azzal, hogy a kimentések kapcsán a 166.§ (2) bekezdés a) pontjában az ellenőrzési kör és előreláthatóság (a károkozó körülménnyel nem kellett számolnia) vizsgálatát írta elő. A törvény szóhasználata arra enged következtetni, hogy itt nem egy objektív körülményről van szó, hanem a munkáltatóhoz kötött, szubjektív ismérvről³⁴. Ettől eltérően – mint ahogyan azt a két eset kapcsán látni fogjuk – a bíróságok ezt a szubjektívizálást visszautasítják.

Az előreláthatóság az Mt.-ben lényegében (és a gyakorlatban feltétlenül) a jogalap körében vizsgálendő kérdéssé válik, hiszen amennyiben a munkáltató ki tudja magát menteni, akkor mentesül a felelőség alól, tehát a károsult igényét jogalap hiányában fogja elutasítani a bíróság. Az előreláthatóság tehát elsődlegesen a károsodást előidéző ok bekövetkezésének esélyére vonatkozik³⁵. Ezzel összefüggésben azonban nem hagyható figyelmen kívül a foglalkoztatás terén kötelezően alkalmazandó munkavédelmi szabályrendszer sem, amely pedig egyértelműen előírja a munkáltatók részére, hogy minden munkafolyamat előtt teljesskörű kockázatértékelést kell végrehajtani, amely kiterjed valamennyi lehetséges kockázatra. A két szabály együttes alkalmazása komoly jogalkalmazói dilemmát eredményez: míg munkajogi értelemben a munkáltató a felelőség alól (elvileg) kimentheti magát, addig a munkavédelmi eljárásban ilyen lehetőség a jogszabályban nem ismert, azaz e tekintetben a munkáltató felelősége továbbra is objektív marad. Ebből azonban az is következik, hogy a munkavédelmi szabályok alkalmazása a gyakorlatban sok esetben kioltja a mentesülési lehetőségeket, hiszen amennyiben egy munkabaleset kapcsán a munkaügyi hatóság megállapítja a munkáltató felelőségét, úgy munkaügyi bíróság nyilvánvalóan nem fogja kimondani a mentesülést.

A jogalap vizsgálatán túlmenően az előreláthatóság megjelenik a kármegosztás terén is (Mt. 167.§ (1) bekezdés), mely azonban már csak akkor merülhet fel, ha a munkáltató az Mt. 166.§ (2) bekezdés a) pontja alapján nem tudja magát kimenteni.

A munkáltatói felelőség módosításának beteljesüléséhez azonban a jogalkotó elmulasztott egy nagyon fontos lépést megtenni, nevezetesen definiálni a fenti fogalmakat. Ennek hiányában ugyanis a bírói gyakorlatra hárult az a feladat, hogy értelmezze és értékelje a jogalkotó szándékát.³⁶ Mindennek egyúttal azt is eredményeznie kellett volna, hogy a bíróságok a saját, évtizedek alatt kimunkált elveinek hátat fordítsanak, és a továbbiakban mellőzzék az általuk kimunkált jogelveket. Könnyen belátható, hogy ennek komoly realitása nem volt, és a jelenlegi tudásunk alapján arra lehet következtetni, hogy a bíróságoknak nem is

---

³⁴ Kun, i.m. 411.

³⁵ Csöndes: Előreláthatósági korlát szabálya..., i.m., 15.

³⁶ Csöndes Mónika: Előrelátható károk? Az előreláthatósági korlát hatása szerződésszegési kártérítési jogunkra, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2006., 199.

áll szándékában teljesíteni a jogalkotói elvárást. Ezen kijelentés alátámasztására a következő ítéletek hozhatók fel példának.

A Kúria a közelmúltban két ítéletet is hozott, amelyek az ellenőrzési kör fogalmát pontosították és megvizsgálták az Mt. 162.§ (2) bekezdés a) pont szerinti kimentési feltételek együttes jelenlétét. A két ítéletben közös körülmény, hogy mindegyik esetben a munkavégzés a munkáltató telephelyeitől távol történt, azonban míg az egyik esetben megállapították az ellenőrzési körön kívüliséget, a másik esetben erre vonatkozóan további bizonyítás felvételét látta szükségesnek a Kúria. Láthatjuk tehát, hogy az ellenőrzési körön kívüliséget nem önmagában a telephelyen kívül végzett munka alapozta meg (hiszen az automatikusan nem jelenti ezen mentesülési feltétel meglétét), hanem az, hogy a perbeli esetekben a baleset bekövetkezése független volt a munkáltató tevékenységétől, tehát alakításukra nem volt a munkáltatónak lehetősége.

Az EBH2016.M.9. számon közzétett eseti döntésben irányadó tényállás szerint a munkavállaló a munkáltató telephelyén kívül végezte a kéménytisztító munkát, amely során egy harmadik személy által biztosított létrán felmászás közben a létra kicsúszott alóla, és sérülést szenvedett. A Kúria ennek kapcsán kifejtette, hogy az adott helyszínre a munkáltatónak nem volt ráhatása, azonban ezzel összefüggésben is bizonyítani kell az ellenőrzési körön kívüliséget és azt, hogy fennállt-e olyan körülmény, amelynek bekövetkezésével a munkáltatónak nem kellett számolnia, illetve megtette-e a szükséges intézkedéseket a baleset bekövetkezése, és így a kár elhárítása érdekében, vagyis megvalósulhattak-e a mentesülés feltételei. Az ítélet sugallata szerint a munkáltató feladata és felelőssége elegendő személyzet és eszköz (felszerelés) biztosítása, azaz ennek hiányában a mentesülés nem képzelhető el. Az elv alapvetően érthető és akceptálható: a munkáltató felelőssége a munka megszervezése, ezzel egyidejűleg az is, hogy az adott munkafolyamatokhoz megfelelő számú munkavállalót biztosítson. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a munkáltatók a munkahelyi biztonság messzemenő betartása mellett bizonyos gazdasági szempontokat is figyelembe vesznek, így azokban az esetekben, ahol a munka többnyire kevesebb munkavállalóval is elvégezhető, nem alkalmaznak több személyt. A Kúria ítélete e körben azért figyelemre méltó, mert egyértelművé tette: a biztonságos munkavégzés szabályainak betartása a gazdasági (esetenként ésszerűségi) szempontok előtt áll, így ezen okból nincs lehetőség a mentesülésre. Az ítéletben ezen túlmenően visszaköszön a korábban már kifejtett munkavédelemmel kapcsolatos elv (aggály) is. Ennek megfelelően a munkáltató még az ellenőrzési körön kívüliséget sem tudja feltétlenül igazolni arra hivatkozással, hogy a munkavállaló a munkát a telephelyen kívül végezte, mivel ettől függetlenül a megfelelő eszközök és védőfelszerelés biztosítása egyértelműen az ő feladata. Így ezekben a perekben várhatóan felértékelődik a szakértői bizonyítás súlya, hiszen az eszközök és felszerelések megfelelőisége szakértői kompetenciába tartozik.

Hasonló következtetésre, azonban már végleges döntésre jutott a Kúria az Mfv.I.10.720/2015/4 számú döntésében. Az irányadó tényállás szerint a felperes munkavállaló az alperesnél hálózatszerelő szakmunkás munkakörben állt alkalmazásban, mely során egy külterületi távközlési oszlopon kellett munkát végezni. A munkaköri leírása szerint a munkavállaló feladata volt a munka megkezdése előtt az oszlop állapotát ellenőrizni. A perbeli esetben a felperes az oszlopot szemrevételezéssel és kopogtatással megvizsgálta, majd felmászott rá, mely során folyamatosan próbálgatta, de hibára utaló jelet nem tapasztalt. A munkavégzés során azonban a betonágyas oszlop a két betongyám között eltört, és a felperes a földre esve súlyos sérüléseket szenvedett. A felperes kereseti kérelmét mind az első-, mind pedig a másodfokú bíróság alaposnak találta azzal, hogy bár az ellenőrzési körön kívüliséget megállapították, így e körben az alperesi védekezést elfogadták, azonban az

előreláthatóság körében úgy foglaltak állást, hogy a munkavállaló munkahelyre küldését megelőzően alaposan meg kellett volna győződnie az általa nem ismert oszlop állapotáról, azaz a munkáltatónak a munka megkezdése előtt külön eljárást kellett volna végeznie a munkaterület biztonságosságának felmérése érdekében. A Kúria a felülvizsgálati eljárásban kifejtette: a munkáltató számára nem elegendő a munkaterület adminisztratív átvétele, hanem fel kellett volna derítenie az oszlopok korát, be kellett volna szerezni az oszlopok állagmegóvására vonatkozó intézkedési jegyzéket, azaz nem győződött meg arról, hogy a felperes munkakörülményei megfelelnek a biztonságos munkakörülményeknek. Így tehát a Kúria kimondta: annak vizsgálata során, hogy a károkozó körülménnyel a munkáltatónak számolnia kellett-e, nem hagyható figyelmen kívül az adott munkavégzés azon sajátossága, hogy az nem a munkáltató tulajdonában lévő munkaeszközön történt.

Figyelemre méltó a két ítélet együttes vizsgálata során az ellenőrzési kör fogalmának többsíkú értelmezése. Az első esetben a Kúria álláspontja szerint a telephelyen kívüliség azért nem mondható ki automatikusan, mert a munkavállaló által használt munkaeszközök hiányossága a munkáltató terhére értékelendők, azaz amennyiben kétséges azok megfelelősége, úgy a mentesülés fel sem merülhet. A második esetben a munkáltató ilyen irányú mulasztására nem hivatkozott senki (a munkavédelmi vizsgálat sem tárt fel hiányosságot), melyre tekintettel az ellenőrzési körön kívüliség megállapítható volt, hiszen a munkáltatónak a károkozó (külső) körülményre semmiféle hatása nem volt. Ez utóbbi esetben azonban a Kúria azt állapította meg, hogy a munkáltatónak számolnia kellett volna a károkozó körülmény bekövetkeztével, tehát a más tulajdonában álló munkaeszközök hiányosságaiért a munkáltató tartozik felelősséggel a munkavállaló irányába.

Ezzel a megállapítással a Kúria lényegében visszatért a működési körhöz kapcsolódó ítélezési gyakorlathoz. Az ugyanis nem vitatható, hogy az ellenőrzési kör fogalmán keresztül ilyen megállapítás nem tehető, azonban annak megítélése során, hogy a munkáltatónak pontosan mivel kell számolnia, könnyen eljuthatunk oda, hogy lényegében a munkáltatónak minden olyan körülménnyel számolnia kell, ami a munkavégzés során felmerülhet. Ez az elv segít abban, hogy tovább éljen a munkavállalók fokozott védelmét biztosító korábbi bírói gyakorlat, azonban ellentétes a jogalkotó által alkalmazni kívánt doktrínával, amely alapján az elvárható előreláthatóság felelősége hárul pusztán a munkáltatókra, azaz mindössze azon a körülményeket vonatkozásában felelnek, amelyek ésszerűen, a rendelkezésre álló adatok alapján felmerülhetnek.

Ezen két döntés alapján elmondható, hogy a hazai bíróságok az előreláthatóság common law-ban kimunkált elveit visszafogottan illesztik be a hazai ítélezési gyakorlatba, ezzel szemben a korábban kimunkált, MK 29-en alapuló elvek mentén igyekeznek az új keretek között fenntartani a korábbi elveket, azaz a munkáltató szigorúbb felelőségét.

VI. Összegzés

A leírta alapján megállapítható, hogy a jelenlegi ismereteink szerint a munkáltató felelőségének újraszabályozása nem eredményezett érdemi változást a bírói gyakorlatban, azaz az ítélezésben az 1992-es Mt. alapján kimunkált, elsődlegesen a munkavállalói érdekeket messzemenően figyelembe vevő elvek mentén történik az ítélezés. Ez a folyamat egyrészt üdvözlendő, mivel a bíróságok a munkajog védelmi funkcióját egyértelműen a gazdasági szempontok elé teszik úgy, hogy a munkáltatók kimentési lehetőségei terén nem alkalmazzák a kiterjesztő értelmezést. Ugyanakkor a jelenség abból a szempontból is figyelemre méltó, hogy alapvetően egy jogalkotói céllal ellentétes álláspont jelenik meg a döntésekben, azaz a bíróságok a kellő és megfelelő jogszabályi rendelkezések hiányában nem alkalmazzák az előreláthatóság fentebb kifejtett elveit. Ebből következően amennyiben a

jogalkotó ténylegesen könnyíteni óhajt a munkáltatói felelősségen, úgy indokolt pontosabb és konkrét jogszabálysöveg mentén rendezni a kérdést.